

Výzva „novej evanjelizácie“ a iniciačná katechéza

Na medzinárodnom katechetickom kongrese, ktorý sa konal v dňoch 26. – 28. septembra 2013 v Ríme, odznela okrem iného jedna myšlienka, ktorá vzbudila veľkú pozornosť v katolíckych médiách. Je to myšlienka od arcibiskupa Rina Fisichellu, ktorý povedal: „Je potrebné vyhnúť sa nebezpečenstvu, žeby sa Cirkev vydala na cestu novej evanjelizácie a katechéza by si ponechala charakteristiky z minulosti.“ Už desaťročia vládne na Slovensku nejednotnosť ohľadom katechézy. Mnohí si katechézu predstavujú len v úzkom prepojení s detským vekom, školským prostredím a odovzdávaním vedomostí z Katechizmu Katolíckej cirkvi. Odborná reflexia ohľadom katechézy na celosvetovej úrovni však dáva dôraz na dospelý vek¹, cirkevné spoločenstvo² a osobnú odpoveď na Božie zjavenie vo viere³.

Tieto nové „ťažiská“ katechetického procesu sa vzťahujú aj na oblasť kresťanskej iniciácie už pokrstených detí. V lineamentách 13. valného zhromaždenia biskupskej synody o novej evanjelizácii (čl. 18) sa predpokladá, že pojem „kresťanská iniciácia“ je cirkevnými spoločenstvami dobre pochopený a udomácnený:

Myšlienky Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré v danom čase boli len vrúcnu túžbou kresťanských spoločenstiev, sa dnes v mnohých miestnych cirkvách stali skutočnosťou. Veľa z toho, čo sa spomínalo na koncile, teraz zažívame, počnúc tým, že takmer všade dozrelo povedomie o vnútornom prepojení sviatostí kresťanskej iniciácie: krst, birmovanie a Eucharistia sa už viac nechápu ako tri oddelené sviatosti, ale sa chápu ako etapy cesty dozrievania k dospelému kresťanskému životu, v rámci jednotného procesu uvádzania do

¹ Toto ťažisko je už jasne formulované vo *Všeobecnom Katechetickom Direktóriu* z roku 1971 (= VKD (1971)) v čl. 20: „Nech tiež pamätajú (duchovní pastieri), že katechéza dospelých – keďže sa vzťahuje na osoby schopné plne zodpovedného súhlasu a záväzku – treba pokladať za hlavnú formu katechézy, ktorej sú podriadené všetky ostatné, aj keď preto nie menej potrebné.“ Inými slovami, katechetická práca s dospelými je dnes považovaná za nevyhnutnú podmienkou účinnej katechizácie detí a mládeže (Porov. EMILIO ALBERICH – LUDVÍK DRÍMAL, *Katechetika*, Praha, Portál, 2008, s. 118)

² To, že za katechizáciu nesie zodpovednosť celé kresťanské spoločenstvo, je riadnym učením mnohých cirkevných dokumentov, ako napr. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, *Ad gentes* (= AG), čl. 14, *Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života* (= OUDKŽ, slov. vydanie *Ordo initiationis christianae adultorum*); JÁN PAVOL II., *Catechesi tradendae* (= CT), čl. 16; *Všeobecné Katechetické Direktórium* z roku 1997 (= VKD (1997)) v čl. 220. O ústrednej úlohe farností, v oblasti katechézy sa pojednáva napr. v CT čl. 67. Z vyjadrení biskupov Slovenska v tomto ohľade stačí spomenúť pastiersky list o Cirkvi a jej apoštoláte (3. 10. 2004): „Farnosť sa má stať spoločenstvom spoločenstiev detí, mládeže, rodín a ďalších angažovaných skupín veriacich. Ako pastoračné priority potrebujeme zvýrazniť rodiny a rôznorodé malé spoločenstvá. Lebo práve to sú prostredia, kde sa formujú ľudsky i duchovne zrelí ľudia, schopní vydávať osobné svedectvo aj o svojej viere v Boha.“

³ O tom, že v katechéze sa v duchu koncilovej konštitúcie Dei Verbum dáva veľký dôraz na Božie Zjavenie a na skúsenosť viery nájdeme mnoho odkazov v magistériu Cirkvi o katechizácii, ale aj v odbornej literatúre. O vzťahu medzi Svätým písmom, Katechizmom Katolíckej cirkvi a katechézou píše VKD (1997) v článkoch 127 – 128. Vyjadruje sa tu túžba Cirkvi, aby v celej službe slova malo prednostné postavenie Sväté písmo, ktoré spolu s Katechizmom Katolíckej cirkvi je vztyčným bodom pre celú katechetickú činnosť.

viery. Kresťanská iniciácia je dnes dobre známym pojmom a pastoračným nástrojom, ktorý sa už v miestnych cirkvách zakorenil.

V katechetickej praxi Cirkvi sa v posledných desaťročiach overovali mnohé nové projekty „katechumenátneho typu“, inšpirované modelom kresťanskej iniciácie dospelých a prispôbované na adresátov v mladšom veku. Dbalo sa pritom na väčšiu účasť rodičov a celého kresťanského spoločenstva na iniciačnom procese.⁴ Otvorila sa tiež otázka poradia iniciačných sviatostí.⁵

Aj keď je pravda, že pastorácia v Cirkvi sa nemôže obmedziť len na sviatostnú katechézu, spôsob iniciácie už pokrstených detí zostáva pre nás výzvou k prehodnoteniu a k novým iniciatívam. Pre Slovensko je najakútnejšie snažiť sa vyhnúť mentalite „prenechávania na iných“ alebo „delegovania“ toho, čo je vlastnou úlohou Cirkvi⁶:

A konečne ďalšou výzvou je, aby sa úloha, ktorá patrí Cirkvi – a to ohlasovanie evanjelia a vzbudzovanie viery, aj u mladých a dospievajúcich – neprenechávala len školským formám náboženskej výchovy.⁷

Je potrebné si uvedomiť, že nie všetci tí, ktorí navštevujú hodiny náboženstva, sú v živom kontakte s Cirkvou, aj keď sú mnohí z nich pokrstení. Aby porozumeli niektorým katechetickým témam, ako je napríklad Eucharistia, potrebujú nevyhnutne znovunadobudnúť skúsenosť s cirkevným spoločenstvom, s liturgiou a so životom podľa Evanjelia. Učiteľ sa často musí vyrovnávať s vlastnou bezmocnosťou priviesť svojich žiakov do živého kontaktu viery v Božieho Syna a Spasiteľa. V mnohých prípadoch ani žiaci a ani ich rodiny nie sú v stave prehĺbiť sviatostný život bez špecifického pastoračného prístupu a farského programu, ktorý by bol pre nich určený. Ak zoberieme do úvahy túto situáciu, školské vyučovanie NV/N môže byť len komplementárne –

⁴ V Taliansku sa mnohé diecézy pustili do nových projektov kresťanskej iniciácie už pokrstených detí inšpirovaných OUDKŽ na základe smerníc Konferencie biskupov Talianska (= CEI): CEI - Consiglio permanente (a cura di Ufficio Catechistico Nazionale - Servizio Nazionale per il Catecumenato): *L'iniziazione cristiana. 1. Orientamenti per il catecumenato degli adulti; 2. Orientamenti per l'iniziazione cristiana dei fanciulli e dei ragazzi dai 7 ai 14 anni; 3. Orientamenti per risveglio della fede e il completamento dell'iniziazione cristiana in età adulta*, Leumann (Torino), Elle Di Ci, 2004; SERVIZIO NAZIONALE PER IL CATECUMENATO, *Giuda per l'itinerario catecumenale dei ragazzi*, Leumann (Torino), Elle Di Ci, 2001; ARCIDIOCESI DI MILANO. COMMISSIONE ARCIVESCOVILE PER GLI ITINERARI DI INIZIAZIONE CRISTIANA, *Diventare cristiani in una Chiesa missionaria*, Testo-base per la sperimentazione diocesana dell'iniziazione cristiana 0 – 14 anni, Milano, Centro Ambrosiano, 2005; A. FONTANA – M. CUSINO, *Progetto Emmaus. Catecumenato il cammino per diventare cristiani. Numero zero. La proposta del catecumenato per i ragazzi e le famiglie*, Leumann (Torino), Elle Di Ci, 2008; DIOCESI DI CREMONA, *Iniziazione cristiana dei ragazzi. Itinerario di tipo catecumenale*, Brescia, Queriniana, 2010; LA DIFFUSIONE CATECHISTICA – LIONE, *In cammino verso l'Eucaristia. Sussidio per la Prima Comunione*, Leumann (Torino), Elle Di Ci, 2012.

⁵ „V tomto ohľade treba venovať pozornosť téme poriadku sviatostí iniciácie. V Cirkvi jestvujú rozličné tradície. Tento rozdiel sa jasne prejavuje v cirkevných zvykoch Východu a v samotnej západnej praxi, čo sa týka iniciácie dospelých a detí. Tieto rozdiely však nie sú dogmatickej povahy, ale pastoračného charakteru. Konkrétne treba overiť, ktorá prax môže v skutočnosti lepšie pomôcť veriacim dať do stredu sviatosť Eucharistie ako skutočnosť, ku ktorej celá iniciácia smeruje.“ BENEDIKT XVI., *Sacramentum Caritatis*, čl. 18.

⁶ Túto výzvu vyslovil sv. otec Ján Pavol II. vo svojom prejave biskupom pri príležitosti Ad limina 7. 9. 1998.

⁷ 13. RIADNE VALNÉ ZHROMAŽDENIE BISKUPSKEJ SYNODY, *Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery*, Lineamenta, č. 18.

doplňajúce vzhľadom na iniciačnú katechézu. Nikdy ho však nemôže nahradiť. Len pri rešpektovaní tejto zásady je mysliteľné hovoriť pri katechizácii o vzájomnom prepojení školy-farnosti-rodiny, ktoré má v našej kultúre svoje opodstatnenie a význam.⁸

Dnes vnímame veľkú výzvu vypracovať na diecéznej úrovni rôzne ponuky, ktoré by pomohli farnostiam ohlasovať evanjelium ďalším generáciám mimo škôl a vrátiť cirkevnému spoločenstvu jeho základnú úlohu: uvádzaním do kresťanského života odovzdávať vieru a nový život. Konat' ako matka ľudí, ktorá plodí deti, počaté z Ducha Svätého a zrodené z Boha (Porov. LG 64). Potreba „novej evanjelizácie“ sa rodí zo skutočnosti, že sa pozastavilo odovzdávanie viery v rodinách.⁹ V tejto súvislosti si môžeme uvedomiť, že pre odovzdávanie viery nie je tak rozhodujúci obsah a metóda katechézy ako ponuka formačného prostredia.

„V takom formačnom prostredí sa odvíja cesta alebo proces, v priebehu ktorého (obrátený) človek – nevyvíjajúc ani človeka v detskom veku – dorastá s pomocou spoločenstva veriacich do plnej kresťanskej identity.“¹⁰

Vytváranie formačného prostredia, ktoré je dané kvalitou vzťahov založených na kresťanskej láske či už v rodine, malých spoločenstvách, farnostiach, diecézach, univerzálnej Cirkvi, je teda jednou zo základných predpokladov pre autentické svedectvo o novosti života v Kristovi. Z toho môžeme usúdiť, že nové modely iniciačnej katechézy sa dajú uskutočniť len v cirkevných spoločenstvách pretváraných kvasom evanjeliovej lásky.

Nie je ľahké vydať sa na cesty novej evanjelizácie, čo so sebou prináša aj úlohu nanovo premyslieť proces kresťanskej iniciácie a katechézu s tým spojenú. V tomto krátkom článku sme dali dôraz na nevyhnutnosť čeliť zvyku delegovať na školy to čo je vlastnou úlohou kresťanských spoločenstiev a na prioritu vytvárať v našich spoločenstvách formačné prostredie, v ktorom je umožnené novým generáciám nadobudnúť zrelú kresťanskú identitu. Potom ako sa nám podarí urobiť tieto dva základné kroky, budeme mať vytvorené lepšie podmienky pre rôzne projekty kresťanskej iniciácie detí.

Sr. Karola Dravecká OP

⁸ Túto tézu zastáva napr. Martin Michalíček v *Katechizácia rodičov prvoprijímajúcich detí*, Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra, 2009, 38.

⁹ Porov. RINO FISICHELLA, *Katechéza v kontexte novej evanjelizácie*, <http://dku.abu-bratislava.sk/node/1101#attachments> [vložené október 2013, cit. 21. 1. 2014], s. 6.

¹⁰ LUDVÍK DRÍMAL, *Křesťanská iniciace: identita, aktéři a jejich vzájemné vztahy*, v *Křesťanská iniciace*, Kachetická sekce ČBK – Halama, Praha – České Budějovice, 2012, 15.